

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/6287 - 18

07.04.2021

Høring - NOU 2020: 14 Ny barnelov - Høringsinnspill fra Oslo politidistrikt

Vi viser til høringsbrev datert 25. mars 2021, med (utsatt) svarfrist 20. april 2021. Oslo politidistrikts (heretter "OPD") høringsuttalelse følger under.

1 Til forslaget til § 3-4 (tvangsfullbyrdelse)

1.1 Generelt om OPDs erfaring med tvangsfullbyrdelse i barnesaker

OPD ved Namsfogden i Oslo, Asker og Bærum behandler saker etter tvangsfullbyrdelsesloven, og bistår følgelig i saker som gjelder tilbakelevering/utlevering av barn, herunder ved tvangsfullbyrdelse av avgjørelser om foreldreansvar og fast bosted, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13, jf. barneloven § 65, og etter barnebortføringsloven.

Sakens spesielle natur fordrer at namsmannen bruker betydelig med tid på forberedelser og ressurser i sakene. Namsmannen foretar grundige undersøkelser i forkant for å klargjøre hvordan saken på best mulig måte kan gjennomføres i samsvar med tvfbl. § 5-10 annet ledd, herunder om barnet skal hentes i hjemmet eller på skole/i barnehage. Ressursbruken er høy ved gjennomføringen av sakene, og det er alltid flere personer involvert ved tvangsfullbyrdelsen for å ivareta alle de hensynene som gjør seg gjeldende, i tillegg til namsmannen som vil ha det faglige ansvaret. Den praktiske gjennomføringen hos Namsfogden i dag skjer ved tilstedeværelse av to namsfullmektiger og minst en person med barnefaglig kompetanse. Det vil også alltid være sivilt politi i bakhånd i tilfelle situasjonen skal utarte seg, og det skal bli aktuelt fysisk å holde tilbake barnets samværsforelder, eller andre som kan finne på å motsette seg fullbyrdelsen.

1.2 Fysisk avhenting av barn som tvangsfullbyrdelse av samvær

Samværsforelder er etter gjeldende rett, i tilfellene hvor avtalen eller ordningen ikke overholdes, kun gitt anledning til tvangsfullbyrdelse ved tvangsbot. Utvalget har i sitt forslag til ny barnelov drøftet en utvidelse av adgangen til å tvangsfullbyrde samværsavtaler gjennom fysisk avhenting av barnet på dennes faste bosted, til forskjell fra dagens ordning hvor dette kun er aktuelt for å tvangsfullbyrde avgjørelser om foreldreansvar eller hvor barnet skal bo

fast. Utvalgets flertall ønsket ikke en slik endring, men mindretallet ønsker å innføre en slik mulighet.

OPD mener en innføring av fysisk avhenting til samvær kun bør skje etter en grundig barnefaglig vurdering, der bl a følgende momenter blir tatt med:

Tidligere lå ansvaret for inndrivning av slike tvangsbøter til Namsfogden. Namsfogdens tidligere erfaring er at det ikke kom inn særlig mange saker angående tvangsbøter eller etterfølgende tvangsdekning, slik at behovet for et mer effektivt pressmiddel i alle fall ikke syntes å være til stede den gang da. Inndrivningen er nå blitt overført til Statens Innkrevingssentral for at prosessen skulle effektiviseres, og Namsfogden kan følgelig ikke uttale seg om erfaringene etter overføringen.

Namsfogden har gjennom sine fagområder og gjennomføring av tvangssaker kjennskap til at utøvelse av tvang fort kan føre til konfliktfylte situasjoner som raskt kan eskalere. I det tilfellet det skal finne sted en fysisk avhenting av barn med tvang vil det i større grad enn andre tvangssaker være flere følelser involvert. Namsmannen har egne rutiner som skal sørge for at tilbakelevering/utlevering av barnet skjer på en hensynsfull måte i tråd med tvfbl. § 5-10 annet ledd.

Videre vil OPD fremheve at tvangshenting til samvær vanligvis av barnet vil oppleves som å bli tatt bort fra det stedet som i størst grad oppfattes om barnets hjem og fra den omsorgspersonen barnet tilbringer mest tid med. Dette kan medføre at tvangshenting til samvær oppleves som mer inngripende for barnet enn tvangshenting til fast bosted.

OPD er enig i at det ved vurderingen av om tvangsavhenting til samvær bør tillates også bør legges vekt på om slik tvangsbruk vil skje hyppig eller ikke. Flertallet har i sin vurdering lagt til grunn at slik tvangsbruk potensielt vil skje hyppig (noe som antakelig forutsetter at bostedsforelderen vedvarende ikke etterlever samværsordningen, og at dette ikke får konsekvenser for fast bosted). OPD kan for øvrig opplyse at tvangshenting til *fast bosted* i praksis stort sett bare skjer etter overføring av fast bosted fra den ene til den andre forelderen. Slik tvangshenting forekommer derfor sjelden eller aldri mer enn en gang med samme barn. Hyppig tvangsbruk er derfor ikke et argument mot tvangshenting til *fast bosted*.

For øvrig vises det til redegjørelsen i utredningen pkt 12.7.

1.3 Tvangsfullbyrdelse ved overlevering/tilbakelevering av barnet ved hjelp av egnet person

Utvalget har fremmet forslag om at det av retten kan utpekes en egnet person til å bistå i overgangen mellom hjemmene ved å være til stede ved oppstarten av samværet, eller tilbakeføring til barnets faste bosted. Tanken er at vedkommende skal trygge bostedsforelderen, og dermed også barnet, og på den måten bidra til at flere samvær gjennomføres. Det er fremsatt forslag om at det skal være tilstrekkelig med tilstedeværelse ved inntil tre samvær når det er snakk om tvangsfullbyrdelse av samvær.

Utvalget har under punkt 15.10.13 kommet med nærmere vurdering av hvilke personer som vil antas å kunne fylle en slik rolle. Det nevnes her blant annet ansatte ved familievernnet og

sakkyndige. Listen er ikke uttømmende og det åpnes for at også "andre" kan anses som egnet til dette.

OPDs oppfatning er at det ikke vil være hensiktsmessig eller ønskelig at en slik oppgave tilfaller namsmyndighetene, og mener at det eneste fornuftige er at oppgavene utføres av personer eller yrkesgrupper som har likheter med ansatte i familievernet og sakkyndige, og har barne- og familiefaglig kompetanse. Hensynet bak forslaget om trygging av partene medfører at det vil være mest hensiktsmessig at oppgavene gjennomføres av en person som innehar disse faglige forutsetningene. Ansatte i Namsfogden i OPD kan ikke sies i lik grad å besitte dette, og vårt syn er at slik kompetanse vil være en absolutt forutsetning for å oppfylle den hensikt som forslaget er ment å ha, og samtidig ivareta hensynet til barnets beste. Det vises til at rutinen vår i saker som gjelder tilbakelevering av barn, er å i forkant av gjennomføringen kontakte institusjoner med barnefaglig kompetanse angående behov for bistand. Nettopp på bakgrunn av at vi som hovedregel ikke alltid innehar kompetansen som noen ganger vil være påkrevet for å ivareta barnets beste.

OPD frykter også at det ikke vil ha den konfliktdempende effekten som er tanken bak en slik ordning, dersom representanter fra Namsfogden settes til å utføre oppgaven. Namsmannen kan gjerne ha en negativ klang i enkeltes ører. Overleveringen vil også da muligens kunne få karakter av å være mer tvungent, enn det som synes å være intensjonen bak forslaget. Selv om forslaget er fremmet i sammenheng med tvangsfullbyrdelse forstår vi det som at utvalget ønsket at ordningen ikke skal ha en fremtoning som oppfattes som ren tvang, men mer enn hybridløsning som har innslag av en viss frivillighet fra foreldrene. Vi frykter at hensikten med ordningen, som er å etablere en trygghet for barn og foreldre, og grobunn for fremtidig samarbeid mellom disse, blir vanskeligere dersom oppgaven utføres av en institusjon som er forbundet med tvangsgjennomføring. For at ordningen skal ha den ønskede effekten for det fremtidige samarbeidet bør bistanden utføres av yrkesgrupper hvis rolle er kjent for å ivareta barnets beste og verne om familier.

2 Til forslaget til § 4-7 tredje ledd (bruk av politiets DNA-register i saker om fastsettelse av foreldreskap)

I NOUens punkt 9.9.2.5 drøftes spørsmålet om rekkevidden av adgangen til å innhente biologisk materiale, som tidligere er tatt av en person, når denne er død eller av annen grunn utilgjengelig.

Politiets DNA-register er hjemlet i politiregisterloven § 12 og det fremgår uttrykkelig i bestemmelsens sjettede ledd at opplysningene i registeret kun skal brukes i strafferettspleien.

Til tross for uttrykkelige lovbestemmelser som avgrenser formålet med behandlingen av opplysninger viser nyere rettspraksis at disse tolkes innskrenkende. Det er to høyesterettsdommer som har fått mye oppmerksomhet og er omtalt i NOUen. Særlig aktuell er HR-2018-2241-U hvor Høyesteretts ankeutvalg tillot at biologisk materialet innhentet i en straffesak kunne brukes i en farskapssak, til tross for at politiregisterloven uttrykkelig slår fast at opplysningene i registeret kun skal brukes i strafferettspleien.

I et høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 3. juli 2020 om endringer i politiregisterloven og -forskriften er politiregisterloven § 12 foreslått endret og presisert.

Forslag til ny politiregisterlov § 12 sjette ledd innebærer at det ikke vil være anledning til å innhente personprofiler fra politiets DNA-register for å fastsette farskap.

OPD støtter flertallet i utvalget til denne NOUen som foreslår å innta en begrensning i barnelovens bestemmelse om innhenting av materiale som tidligere er innhentet. Det foreslås at slikt materiale kun kan innhentes når det ikke er i strid med annen lovgivning, jf. forslag til ny § 4-7 tredje ledd.

Forslaget, med denne begrensningen inntatt i barneloven, vil bidra til en ytterligere klargjøring av rettstilstanden og innebærer at politiregisterloven § 12 får forrang.

Når det gjelder mindretallets anførsler, viser OPD til at det var et avgjørende premissgrunnlag for politiets DNA-register at dette kun skulle brukes til formål innen strafferettspleien. Dersom det skjer en formålsutglidning, som alle hver for seg har gode formål, vil dette medføre at det kan settes store spørsmålstegn ved om registreringen i DNA-registeret lenger er et forholdsmessig inngrep etter EMK artikkel 8.

Terskelen for registrering i DNA-registeret er svært lav og det kreves kun at man blir ilagt straff for en lovovertrødelse som kan medføre frihetsstraff, og slettefristen er 5 år etter at vedkommende er død. Begrunnelsen for dette er at politiet skal ha et godt verktøy for å bekjempe kriminalitet.

Det er viktig å ivareta hensynet til befolkningens tillit til at lovgivers opprinnelige rammer for bruk av DNA-registeret blir fulgt. Dersom en vesentlig del av premissgrunnlaget endres, vil dette trolig ikke stå seg opp mot EMK art. 8.

3 Til forslaget § 8-1 andre ledd/kapittel 12.3 (når det ikke skal være samvær med barn)

3.1 Rettens vurdering av om det skal være samvær

OPD slutter seg til utvalgets vurdering av terskelen for når retten skal bestemme at det ikke skal være samvær.

Ved disse vurderingene er det viktig å bemerke at i straffesaker om vold i nære relasjoner (straffeloven §§ 282 og 283) kan barn som er vitne til vold få selvstendig status som fornærmet selv om barnet ikke direkte er rammet. Om skadevirkningene for barnet av slike opplevelser, se NOU:2003:31 s.61-63.

3.2 Samvær i strid med politiets beskyttelsestiltak

I en del tilfeller har politiet erfart at retten til samvær med barn har vanskeliggjort en voldsutsatt forelders rett til beskyttelse. Når politiet iverksetter beskyttelsestiltak kan en voldsutsatt forelder flyttes til en annen kant av landet, gis sperret adresse og på andre måter skjermes fra voldsutøveren. Slike beskyttelsestiltak blir praktisk vanskelige å gjennomføre hvis den andre forelderen skal ha samvær.

Behovet for beskyttelse kan oppstå akutt, både før og etter en eventuell rettskraftig avtale eller avgjørelse om samvær.

I tilfeller der politiet har vedtatt adressesperre for den andre forelderen, bør det i barneloven gis en mulighet for å suspendere avtaler eller avgjørelser om samvær, både rettskraftige og ikke rettskraftige. For ordens skyld nevnes at relokalisering av en voldsutsatt person alltid inkluderer vedtak om adressesperre.

Det vil ikke være tilstrekkelig å utvide regelen i § 8-7 (ikke samvær for den som har kontakt- eller besøksforbud mot barnet) til også å gjelde der det er ilagt kontakt- eller besøksforbud mot den voldsutsatte forelderen. Grunnen til det er at beslutninger om kontakt- og besøksforbud inneholder opplysninger om geografiske områder og adresser som den som har fått forbudet ikke har lov til å oppsøke. Dette er uforenelig med kravet om skjult personinformasjon som følger med en beslutning om adressesperre gitt av politiet.

I forlengelsen av dette nevnes også at samvær byr på problemer i saker der kontakt- eller besøksforbud (uten adressesperre) er ilagt voldsutøver kun overfor den andre forelderen og ikke mot barna. I et slikt tilfelle vil den som har mottatt forbudet ha rett til samvær med barna, men forbud mot å kontakte og oppsøke den andre forelderen. Et kontakt- eller besøksforbud er i mange tilfeller første steg på vegen for den voldsutsatte til å bryte en destruktiv relasjon. Stadig kontakt, selv om den er begrenset til praktiske forhold ved samværet, vil vanskeliggjøre denne prosessen.

Partnervoldsutvalget har i NOU 2020:17 pkt. 16.14 foreslått en utredning av om barnelovens regler om samvær mellom foreldre og barn i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til å beskytte en voldsutsatt forelder. En slik utredning kan ikke gjøres uten å samtidig vurdere barns stilling i disse sakene. Vi støtter en slik utredning og mener den bør gjennomføres før vedtakelsen av ny barnelov.

4 Til forslaget § 6-9 (flytting krever samtykke fra begge foreldrene)

OPD har ingen merknader til at hovedregelen skal være krav om samtykke fra begge foreldre med foreldreansvar ved flytting innen Norges grenser.

Forslaget til § 6-9 bør imidlertid gjøre unntak fra samtykkekravet i tilfeller der politiet har vedtatt adressesperre for å beskytte en forelder fra vold fra den andre forelderen. Grunnen til dette er at samtykke fra begge foreldre i praksis vil vanskeliggjøre politiets beskyttelsesarbeid. Som nevnt i pkt 3.2 (om samvær i strid med politiets beskyttelsestiltak) er det viktig at den voldsutsatte forelderens nye bosted holdes hemmelig. Et samtykkekrav til flytting av barnet vil i mange tilfeller i praksis avsløre den voldsutsatte forelderens nye bosted.

5 Til forslaget til § 6-11 (forbud mot utenlandsreise med barn)

OPD har ingen innsigelser til forslaget til ny § 6-11 da bestemmelsen i hovedsak viderefører gjeldende lov § 41, og den endringen som er foreslått i § 6-11 tredje ledd er uten praktisk betydning for OPD.

OPD støtter at ordlyden bør endres fra "uvisst at barnet ikke kjem attende" til "fare for at barnet ikke kjem attende" da dette markerer tydeligere at det i slike situasjoner handler om å gjøre vurderinger knyttet til barns sikkerhet.

I den innledende og akutte fasen håndterer Kriminaljour ved OPD ofte disse sakene under et betydelig tidspress for å hindre at barnet forlater Norge. I den forbindelse er det å trekke tilbake barnets pass, eventuelt at barnet føres ut av passet til den som vil reise fra landet, et effektivt tiltak for å hindre utreise. Det er nødvendig at hastekompetansen ligger til påtalemyndigheten, som foreslått videreført, for at tiltakene skal ha effekt i sakene med nært forestående utreise.

Det er viktig å opprettholde rettens og politiets mulighet til både inndragning av pass og muligheten for å føre barn ut av foreldres pass. Siste alternativ er særlig aktuelt for barn med utenlandsk statsborgerskap.

Tiltaket som ikke er foreslått videreført i ny lov, at barnet kan settes bort til andre på forsvarlig måte, fremstår under enhver omstendighet som et upraktisk tiltak. Tiltaket benyttes ikke av OPD i praksis, og OPD har ingen innsigelser mot at tiltaket ikke videreføres i ny lov.

Med vennlig hilsen

Beate Brinch Sand

Leder, Felles enhet for påtale

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:

Kristin Holter Næss